

Zpravodaj

2 2012

VÝSTAVY V GALERII ROBERTA GUTTMANNA

Georges Kars (1880–1945) – Raná tvorba

V Galerii Roberta Guttmanna byla až do 17. června k vidění výstava věnovaná ranému dílu Georgese Karse ve výběru obrazů a kreseb z období od roku 1905 do počátku 20. let 20. století. Díky spolupráci s Galerií Zlatá Husa, Městským muzeem ve Velvarech, Národní galerii v Praze, Městským muzeem v Kralupích nad Vltavou a soukromými sběrateli se vedle menší expozice v Centru Franze Kafky v roce 1998 jednalo o první soubornější prezentaci tohoto malíře v Praze. Hlavním cílem výstavy bylo připomenout Karsovu osobnost a tvorbu, a přispět tak k poznání a zhodnocení jeho díla (o výstavě jsme podrobně informovali ve Zpravodaji 1/2012).

Výstavu zhlédlo přes 5 000 samostatně platících návštěvníků (galerii je možno navštívit v rámci vstupenky do všech objektů ŽMP, za zvýhodněné vstupné v kombinaci s prohlídkou Španělské synagogy, ale i samostatně). Z jejich ohlasů je patrné, že naprostou většinu z nich tento v Čechách téměř zapomenutý autor, který je však v zahraničí dodnes považován za jednoho z nejznámějších českých židovských umělců, velmi zaujal a že by uvítali možnost se s jeho dílem znovu setkat.

G. Kars, V Hamburku, 1906, olej na plátně, Židovské muzeum v Praze.

Židovská magie v díle Marka Podwala

V rámci cyklu věnovaného židovským umělcům jsme po Georgesi Karsovi péčí kurátora dr. Arno Paříka připravili výběr z díla významného současného amerického kreslíře, ilustrátora a grafika Marka Podwala.

Mark Podwal (nar. 1945 v Brooklynu) vystudoval na přání rodičů lékařství. Už od dětství ale rád kreslil a během studií na univerzitě začal v letech 1967-68 kreslit plakáty proti válce ve Vietnamu. Těch si všimli redaktoři New York Times a nabídli mu spolupráci. Jeho první kresba, týkající se masakru izraelských sportovců během olympijských her v Mnichově, vyšla v novinách v roce 1972 a odstartovala více než třicetileté období, v němž Podwal uveřejňoval politické kresby a karikatury glosující americkou politiku a události na Blízkém východě. Vedle politických kreseb a karikatur se rychle profiloval i na obecně kulturním poli – je mj. autorem zlaté medaile washingtonské Rady muzea holocaustu a pamětní medaile Mincovny Spojených států, s nositelem Nobelovy ceny míru, spisovatelem Elie Wieselem spolupracoval na televizním filmu o pesachovém sederu ad.

M. Podwal: Šabat, 2002, papír, akryl, kvaš a pastelky, Židovské muzeum v Praze.

S rozšiřováním uměleckého záběru však postupně začal, stále silněji přitahován židovskou tradicí, příběhy o andělech a démonech, o Golemovi a životu východoevropských „štetlů“, odkud ve dvacátých letech přišli do Spojených států jeho rodiče, kreslit obrázky na tradiční náměty, které v jeho tvorbě nakonec převládly. Jak sám říká: „Jako

lékař věřím na vědu, jako umělec věřím legendám.“ A nechává se při tom inspirovat starými rukopisy, amulety či kultovými předměty a jejich výzdobou, stejně jako významy zvěrokruhu, ale i tvary hebrejských písmen a jejich posláním při stvoření a prostředkování mezi nebeským a pozemským světem. Ačkoli jeho kresby formálně vypadají jednoduše a prostě, přinášejí nový pohled na zdánlivě známé věci, jejich nové významy a souvislosti mezi nimi, metaforu nebo vtíp. Není proto náhodou, že zvláštní kapitola v jeho tvorbě představují knihy pro děti.

A je to právě Praha, která v této souvislosti zaujala významné místo v jeho životě i tvorbě – se známým dokumentaristou Allanem Millerem vytvořil Podwal v letech 2005 a 2006 dokumentární film o Starém židovském hřbitově. Ke 100. výročí založení Židovského muzea v Praze v roce 2006 vytvořil sítotisk „Pražská hvězda“. Jeho zatím poslední kniha „Stavěno anděly“ (Build by Angels) z roku 2009, přeložená i do češtiny, je věnována historii a legendám spojeným se Staronovou synagogou. V letošním roce pak této „své“ synagoze věnoval nové textilie – oponu, pláštiky na Tóru a pokrývky pro pult na předčítání Tóry a pro pult pro kantora.

Výstava pod názvem „Židovská magie v díle Marka Podwala“ tak představuje výběr téměř 80 jeho kreseb a kvašů ze sbírky ŽMP a majetku samotného autora, které vycházejí z mystických představ kabaly a židovské magie o uspořádání vesmíru, z barvitých příběhů a legend Talmudu, ale i z každodenního života jako světa modlitby, oslav šabaty a židovských svátků. Součástí expozice tvoří dále projekce rozhovoru Petra Ebena s Markem Podwalem z cyklu Na plovárně a dokumentu „Kroky k Praze“ (Footsteps to Prague), který u příležitosti výstavy M. Podwala v Yeshiva University Museum v New Yorku natočil Zachary Paul Levine.

K výstavě byl vydán katalog s úvodní studií Elishevy Carlebach, profesorky židovské historie a kultury na Columbijské univerzitě v New Yorku, a vyobrazením téměř všech vystavených děl.

Galerie Roberta Guttmanna, U Staré školy 3, Praha 1,
otevřeno denně kromě soboty, státních a židovských svátků,
a to od 27. 6. do 26. 10 od 9 do 18 hodin a od 28.10. do 11. 11. od 9 do 16.30 hodin.

M. Podwal a velvyslanec USA v Praze Norman Eisen během vernisáže výstavy.

ZAHÁJENÍ POLSKÉ SEZÓNY V ŽIDOVSKÉM MUZEU

Rok 2012 se v ŽMP nese v duchu Polské sezóny, která navazuje na úspěšný formát Izraelské sezóny z roku 2011. Cílem tohoto projektu, jenž potrvá až do listopadu, je prostřednictvím setkání s předními odborníky na nejrůznější historická a společenská témata, hudebních vystoupení a filmových projekcí představit českému publiku současnou polskou židovskou kulturu i podoby jejího přijetí ve většinové společnosti.

Pro hudbu skupiny Cukunft je charakteristické propojení tradice s dynamickým a moderním zvukem.

Zahájení cyklu dne 24. dubna ve Španělské synagoze zajistil koncert hudební skupiny **Cukunft**, která pod vedením kytaristy Raphaela Rogińského ve svých skladbách spojila prvky tradičního klezmeru, jazzu a rocku. Téhož dne jsme v auditoriu Oddělení pro vzdělávání a kulturu představili vznikající varšavské **Muzeum historie polských Židů**, vedle jeruzalémského památníku Yad Vashem a Muzea holocaustu ve Washingtonu největší projekt svého druhu na světě. Pozvání do Prahy přijal programový ředitel muzea pan Albert Stankowski, který poutavě hovořil o koncepci činnosti muzea, architektonickém řešení jeho budovy, jednotlivých expozic i chystaných programech. Na závěr setkání pak všechny zúčastněné seznámil s internetovou prezentací projektu **Virtuální štetl**, jenž za pomoci veřejnosti mapuje historii a osudy židovských obcí v Polsku. Jarní část cyklu zakončilo 2. května promítání celovečernímu dokumentu o ztraceném světě haličských štetlů **Po-lin. Střípky paměti**.

Do letní části Polské sezóny byl 18. července zařazen ve Španělské synagoze koncert skupiny **Shofar**, která se zaměřuje na hledání společného jmenovatele mezi jazzovou improvizací a náboženskou chasidskou hudbou z oblasti dnešní Ukrajiny a Moldavska.

V rámci podzimní části dále připravujeme:

- projekci dokumentu **Místo narození** („Miejsce Urodzenia“) natočeným podle knihy Henryka Grynberga Dědictví, po níž bude následovat diskuse s režisérem filmu Pawłem Łozińským (19. září, Polský institut v Praze)
- prezentaci českého překladu knihy Piotra Pazińského **Letní byt** za přítomnosti autora (24. října, auditorium Oddělení pro vzdělávání a kulturu ŽMP)
- koncert nejznámějšího polského interpreta zpívajícího v jidiš **André Ochodla** (6. listopadu, Španělská synagoga).

Partnery Polské sezóny v Židovském muzeu jsou Polský institut v Praze, který se podílel i na přípravě koncertu přední polské klezmerové skupiny Kroke v loňském roce, a Muzeum historie polských Židů. Celý projekt by nebylo možné uskutečnit bez finanční podpory Česko-polského fóra.

Albert Stankowski ve Španělské synagoze při zahájení Polské sezóny.

NOVÝ PŘÍRŮSTEK DO MUZEJNÍ SBÍRKY

V jedné z květnových aukcí získalo muzeum velmi zajímavý přírůstek do svého sbírkového fondu. Jedná se o **soubor dóz na potraviny a koření**, určených ke skladování menšího množství potravin. Tyto nádoby byly v minulosti běžným kuchyňským vybavením, získaný soubor se však od standardní produkce odlišuje. Jedinečným ho činí jazyk nápisů informujících o obsahu dóz – na rozdíl od běžně používané němčiny nebo češtiny jsou nápisy provedeny hebrejským písmem v jidiš. Použití hebrejského písma na předmětu denní potřeby, nespojeným s žádnou rituální činností, je značně neobvyklé a nabízí nový pohled na každodenní život židovské domácnosti na konci 19. století.

Dózy jsou vyrobeny z mléčně zbarveného skla s částí ploch vykrytou žlutou barvou, zlacenými linkami a malbou drobných květinových motivů.

GENERÁLNÍ OPRAVA STŘECH V AREÁLU STARÉHO ŽIDOVSKÉHO HŘBITOVA

V červnu dokončilo ŽMP generální opravy na střechách dvou památkově chráněných objektů, umístěných v areálu Starého židovského hřbitova. Obě akce realizovala firma Báča Polička, s. r. o., která zvítězila ve výběrovém řízení. Práce probíhaly pod pečlivou kontrolou provozního odboru muzea a pracovníků památkového ústavu.

Průběh rekonstrukce střechy Klausové synagogy.

Na střeše **Klausové synagogy** byla položena nová prejzová krytina, vyčištěny půdní prostory, provedena oprava a ošetření stávajícího krovu, oprava omítek říms a komínů, doplněna pojistná paropropustná izolace, provedeno nové laťování a oprava a doplnění klempířských prvků. Celkové náklady na tuto opravu dosáhly 2,8 mil Kč.

Dále se podařilo opravit střechu nad objektem **mikve** u Pinkasovy synagogy. Zde byla položena nová krytina z keramických tašek bobrovek. Rovněž bylo provedeno nové laťování, oprava a ochrana dřevěných prvků, oprava a doplnění klempířských prvků, jakož i difúzní izolace a nové zateplení půdy minerální izolací s ochranou proti škůdcům a s pochozí dřevěnou konstrukcí. Finančně se na opravě tohoto objektu podílela i Židovská obec v Praze, která mikve využívá. Celkové náklady na opravu představují částku ve výši 700 tisíc Kč.

Střecha nad objektem mikve u Pinkasovy synagogy po generální opravě.

NOVINKY Z PROJEKTU NAŠI NEBO CIZÍ? ŽIDÉ V ČESKÉM 20. STOLETÍ

Konference na téma Uprchlíci

V rámci projektu Naši nebo cizí? Židé v českém 20. století (více viz Zpravodaj 1/2011 a 1/2012), který realizuje ŽMP ve spolupráci s Institutem Tereziánské iniciativy, se 12. května 2012 v prostorách brněnské pobočky Oddělení pro vzdělávání a kulturu ŽMP konala konference pod názvem „Uprchlíci“. Michal Frankl, hlavní koordinátor projektu, se ujal úvodní přednášky „Československo a uprchlíci před nacismem“, na kterou navázala Kateřina Čapková s příspěvkem o každodenním životě uprchlíků v meziválečném Československu.

V odpoledním bloku představil metodik projektu Roman Anýž jeden z nově vzniklých metodických materiálů s důrazem na možnosti jeho využití v praktické výuce. Judita Matyášová z Vojenského historického ústavu poté nastínila osudy židovských dětí, kterým se v říjnu 1939 podařilo uprchnout z Protektorátu do Dánska a následně do Švédska. Zajímavý tematický přesah k problémům, s nimiž se na našem území potýkají uprchlíci současní, pak přinesla prezentace Petry Levrincové z Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. Konference, jíž se zúčastnili zejména učitelé z regionů, byla zakončena prohlídkou brněnské synagogy.

Prezentace workshopu Ghetto Lodž

Workshop Ghetto Lodž, v jehož rámci se žáci a studenti na základě analýzy archivních dokumentů, fotografií a vzpomínek přeživších seznamují s historií ghetta i s osudy protektorátních Židů, kteří do něj byli deportováni v říjnu a listopadu 1941 (o tomto workshopu jsme Vás informovali ve Zpravodaji 3/2011), jsme představili na mezinárodní konferenci na téma vzdělávání o holocaustu, která se konala 18. - 21. června v Jeruzalémě. Naše prezentace se u přítomných zástupců vzdělávacích institucí z celého světa setkala s velkým ohlasem – například památník Yad Vashem projevil zájem o zařazení tohoto workshopu do svých vzdělávacích aktivit.

INSTITUT
TEREZIŇSKÉ
INICIATIVY

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt CZ.1.07/1.1.00/14.0089 Tvorba výukových materiálů a zavádění výukových programů k dějinám Židů ve 20. století je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

ZPRÁVY Z ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ A KULTURU

Ve středu 9. května se v Oddělení pro vzdělávání a kulturu uskutečnilo setkání s izraelským novinářem a historikem Tomem Segevem, jehož knihu **Simon Wiesenthal: Skutečnost a legenda** o několik dní dříve vydalo v českém překladu nakladatelství Paseka. Za účasti médií a početného publika pak proběhla živá diskuze o osobě i životě známého „lovce nacistů“ i širších souvislostech vzniku knihy samotné.

O pět dní později jsme slavnostně zahájili výstavu **Sefardové ve světě**, kterou za podpory belgického velvyslanectví v Praze připravil Evropský sefardský institut. Autorka výstavy Rivka Cohen se v ní s pomocí pohlednic doplněných stručnými texty zaměřila na osudy sefardských Židů a jejich život v rozličných etapách vyhnanství, především v evropských zemích. Výstavu připravil Evropský sefardský institut za podpory belgického velvyslanectví v Praze.

Tom Segev je řazen do generace tzv. „nových“ izraelských historiků.

Vernisáže výstavy se zúčastnila i velvyslankyně Belgického království v České republice paní Renilde Loecx (druhá zleva).

NOVÉ ČÍSLO JUDAICA BOHEMIAE

Počátkem července 2012 vyšlo péčí muzea nové číslo impaktovaného vědeckého časopisu *Judaica Bohemiae* 47 (2012), 1. Studie Marie Malivánkové Waskové je v něm věnována vývoji a postupnému zániku středověké židovské obce v Plzni, zatímco Peter Kónya se ve své stati zabývá vznikem židovské obce v Prešově a formováním vztahu zdejších Židů a městské společnosti. Adam Dobeš poté ve svém příspěvku rozebírá historické pozadí málo známých protizidovských incidentů, k nimž v souvislosti s válkou Rakouska se Sardinsko-piemontským královstvím došlo r. 1859 v Jindřichově Hradci a Nové Bystřici. Andrea Jelínková na závěr představuje válečné i poválečné osudy terezínských knih – knih, jež byly součástí Ústřední knihovny ghetta Terezín a velké terezínské sbírky hebraik a judaik uloupených nacisty v různých knihovnách a institucích okupované Evropy.

PODPORA SOUČASNÉHO UMĚNÍ V PRAZE

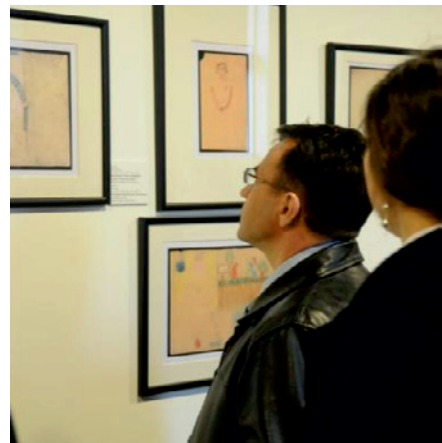
ŽMP spolu s Centrem pro současné umění DOX podpořilo projekt **Artwall:Link**, který od dubna do května pod záštitou primátora hl. města Prahy realizovalo občanské sdružení c2c Kruh kurátorů a kritiků. Tento projekt se v reakci na dnešní masivní rozvoj sociálních sítí na internetu a používání tzv. chytrých telefonů zaměřil na propojení veřejného a virtuálního prostoru. Pražské veřejnosti se tak představilo 11 mladých českých i zahraničních umělců, jejichž práce byly vystaveny na obecně přístupných reklamních plochách a v na první pohled skryté on-line galerii, dostupné po načtení doprovodných QR kódů. Náš příspěvek spočíval v poskytnutí fotografií z let 1942–1944 pro prezentaci Daniely Deutelbaum **Už jsme zabavili**, věnovanou vytvoření znepokojivé paralely mezi současnými předměty denní potřeby a předměty, konfiskovanými židovskému obyvatelstvu během druhé světové války.

V rámci projektu bylo využito na 250 plakátů v tramvajích a 10 citylightů na zastávkách MHD.

DĚTSKÉ KRESBY Z TEREZÍNA V MAKEDONII

Již v březnu 2012 jsme zapůjčili putovní výstavu **Příběh dětí – kresby dětí z terezínské ghetta** do Makedonie. Kresby, které vznikly v Terezíně v letech 1942-1944 v hodinách kreslení organizovaných absolventkou Bauhausu Friedl Dicker-Brandeisovou, byly nejprve představeny v hlavním městě země ve Skopje v památníku holocaustu věnovaném makedonským Židům (HMCJM), a to k ročnímu výročí jeho otevření. Zde je do konce května zhlédlo na 5 000 návštěvníků, především žáků a studentů. Poté se výstava přesunula do Městského muzea v Bitole v jihozápadní Makedonii, odkud v létě zamíří na východ do Strumice, Štipu a zpět na Letní festival do Ochridu. Od září místní pořadatelé plánují její putování po makedonských základních školách.

Ze slavnostního zahájení výstavy dětských kreseb z Terezína ve Skopje.

JOM HA-ŠOA 2012

Židovské muzeum v Praze bylo jedním z partnerů čtení jmen obětí šoa, které u příležitosti Dne vzpomínání na oběti holocaustu každoročně organizují Nadační fond obětem holocaustu a Institut Terezínské iniciativy. Jom Ha-Šoa, připomínající povstání ve varšavském ghettu (19. 4. – 16. 5. 1943), se tentokrát konal 18. dubna mezi 14 a 17 hodin v centru Prahy na Náměstí Míru. Záštitu nad akcí, jež se uskutečnila ve znamení připomínky sedmdesáti let od začátku systematických transportů židovského obyvatelstva z našeho území, převzal primátor hlavního města Prahy Bohuslav Svoboda.

PRAŽSKÁ MUZEJNÍ NOC

V sobotu 9. června proběhl již 9. ročník Pražské muzejní noci, jehož se zúčastnilo 39 muzeí, galerií a dalších kulturních institucí. ŽMP při této příležitosti zpřístupnilo expozice v Maiselově a Španělské synagoze. Za necelé tři hodiny navštívilo Maiselovu synagogu, kde probíhal i program pro děti, 1 333 a Španělskou synagogu 1 765 návštěvníků. Všem, kteří k nám zavítali, děkujeme za zájem i za trpělivost při čekání na vstup. A při příštím, 10. ročníku se těšíme opět na shledanou.

Během muzejní noci byli návštěvníkům k dispozici i naši průvodci.

VÝZNAMNÉ NÁVŠTĚVY

květen

- islandský prezident Ólafur Ragnar Grímsson
- premiér Státu Izrael Benjamin Netanjahu

Spolu s islandským prezidentem ŽMP navštívila i jeho žena Dorrit Moussaieffová.

Vydává Židovské muzeum v Praze (založeno v roce 1906)
U Staré školy 1, 110 01 Praha 1
www.jewishmuseum.cz
IČO 60459263
Bankovní účet č. 10426398/6200
Commerzbank, Aktiengesellschaft, Jugoslávská 1, 120 21 Praha 2
Pro poskytování darů uvádějte variabilní symbol 1382002
Zpravodaj vychází čtvrtletně, toto číslo vyšlo 3. 8. 2012 MK ČR E16832
Redaktor: Jana Havlíková
Fotografie: K. Bulín, D. Cabanová, D. Deutelbaum, HMCMJ, M. Lička, ŽMP
Grafický návrh: Jan Jiskra
Grafická úprava: Vladimír Vašek

